

տունն ու զօրացած կ'ըլլայ, և կրնայ շինութեան տախտակէն բաժնուիլ. ուստի ուրիշ քննական թաղոյ մը վրայ կ'աւելցուի, երկու մետաղական դշաններու կամ մամուլներու¹ մէջ կը մտնէ: Այս մամուլներէն ետքը ուրիշ մի կամ երկու մամուլներ ալ դրուած են առաջիններուն նման, որք հետզհետէ ճնշելով, կը նուազեցնեն թուղթին խոնաւութիւնը: Վերջին մամուլէն թուղթը ելնելէն ետեւ, դեռ 55 առ 100 շուր կը պարունակէ, ուստի որպէս զի այս խոնաւութիւնն ալ ցնդի, կը պատեն թուղթերը մետաղական դատարկ գլաններու վրայ, որք ներսի կողմէն գոլորշոյ տաք հոսանքներով տաքցած են: Այս գլաններուն թիւը չորսէն մինչեւ վեց կը հասնի: Թուղթերը այս գլաններուն վրայէն բաժնուելէն ետքը, բոլորովին չորցած կու գան կը պլուփն դալարներու² վրայ որք գլանաձև գործիներ են: Թղթագործութեան մեքենային կպած է ուրիշ փոքրիկ մեքենայ մը, որ Հաստմուտի³ կ'ըսուի, թուղթին երկայնութիւնը ուղղած մեծութեամբ կտրելու համար: Տպագործութեան, նամակի և թանձր ու հասարակ թղթոց մեծ մասը մեքենայով կը շինուի:

Կը շարունակուի:

20. Ռ ՕՐԻՆԱԿ

1839ին գեղի մը մէջ տասնըչորս տարուան Յակոբ անունով տղայ մը կար, որուն հայրը դժբաղդաբար մեռեր էր. դժբաղդաբար կ'ըսեմ, վասն զի եթէ ողջ եղած ըլլար՝ անշուշտ պիտի չթողուր զինքը որ գէշ ընկերութեանց մէջ երթայ խառնուի. թէպէտ և մայր ունէր, բայց խեղճը անկարող էր այս բանիս, և որչափ ալ ըլլար, հօր մը պէս չէր կրնար անոր վրայ աչք ունենալ:

Այլ 'ի վերայ այսր ամենայնի մտնաւոր կերպով արգիլեր էր իրեն պանդոկ մ'երթալու որ գեղին մէկ ծայրն էր. և շատ իրաւունք ունէր, վասն զի ստահակ տղոցմով և դատարկասուն մարդիկներով լեցուն էր:

Օր մը մոռնալով Յակոբ մօրը պատէրք՝ գնաց պանդոկին մօտեցաւ: Հեռուէն բակին մէջ նայելով՝ երկու հոգի տեսաւ, մէկը սուրհանդակ, միւսը ախոռապան, երկուքն ալ իրմէ տարիքով մեծ էին և ստրկով կը խաղային հոն: Ականջին ախոռապանին ձայնն եկաւ որ ցատքերտելով կը կանչէր. «Դեռ խաղալ չսկսած՝ դրամ մը միայն ունէի՝ իսկ հիմա ութ հատ անոր վրայ շահեցայ»: Եւ այս ըսելով ուրախութեմէն գրպանին կը զարնէր ու ստակները կը հնչեցնէր: Այլ չդիմացաւ Յակոբին սիրտը. ինքն ալ ձեռքը գրպանը խոթեց և դրամ մը միայն գտաւ զոր մնայրը տուեր էր: Այն երկուքը տեսնելով, և իրեն մէկ դրամին վրայ վստահանալով՝ չկրցաւ ինքզինքը բռնել. կարգէ դուրս հաճոյք զգաց և փափագն եկաւ անոնց քով երթալու և հետեւին խաղալու: Բայց հազիւ թէ ոտքը բակին շեմին վրայ դրեր էր՝ յանկարծ հոն կանկ առաւ կեցաւ. յիշեց մօրն արգելքը այն պանդոկը չմտնելու համար, նոյնպէս միտքն եկաւ որ ստրկով խաղալն ալ իրեն արգիլեր էր: Բայց փորձութիւնը յաղթեց վերջապէս կամացը:

Ներս մտաւ և զախոռապանը համոզեց որ ինքն ալ խաղայ. հաւանեցաւ և երկու ժամ միակերպ խաղալէն ետքը՝ Յակոբ երեք դրամ վաստակեցաւ: Ուրախութեամբ այն ստրկովը գնաց կեռաս գնեց ու նորէն պանդոկը դառնալով՝ ստուրի մը վրայ ելաւ նստաւ ու սկսաւ ուտել: Երբ այսպէս ինքը հոս կեռասները մէկիկ մէկիկ բերնէն վար կը զրկէր, անդին միւս երկուքը՝ սուրհանդակն և ախոռապանն անկիւն մը քաշուած՝ խառնափնդոր մէկմէկու կու տային: Իրենց սուտ երգմունքը, պիղծ հայհոյանքը և անճոռնի կանչուռտերը զՅակոբ դողացնելով կը սարսափեցը:

1 Presses.

2 Rouleau.

3 Machine coupeuse.

նէին։ Դեռ անմեղ էր ողորմելին . ոչ սիրտը և ոչ ականջը վարժ էին այնպիսի բաներու։ Բայց կամաց կամաց թէ իրենց լեզուին և թէ կերպին հմտացաւ . այնպէս որ անկէց ետքը ոչ կը զգուէր անոնցմէ և ոչ այլ կը խրտէր, որ և իցէ անհեթեթ բան մ'այլ եթէ ընելու ըլլային։

Գրեթէ ամեն օր, փոխանակ դպրոց երթալու, պանդոկին բակը կը վազէր և բոլոր օրը հոն կ'անցընէր . բանէ մ'այլ ետ չէր քաշուեր . ըստ տեղոյն կու տար կ'առնուր ամենայն ինչ, կը խաղար, սուտեր մէկմէկու վրայ կը փախցընէր, կը հայհոյէր, կ'երգուէրնար։ Իրիկունը երբ տուն կը դառնար, զմայրը կը խաբէր ըսելով թէ դպրոց գնացի . առաւօտը վարպետին կ'ըսէր թէ երեկ մայրս գործ ունէր, սիրտս չգիմացաւ, տուն կեցայ օգնեցի։ Եւ որպէս զի ամեն բան կատարեալ ըլլայ, ախուռ պանին հետ մեծ սիրով կապուեցաւ ուրուն հետ առջի անգամ խաղացեր էր։

Խաղալով խաղալով Յակոբ իրեք Ֆրանգ պարտք ունեցաւ, որ իրեն համար մեծ բան մ'էր։ Ախուռպանն ան միջապէս նոյն վայրկեանին կ'ուզէր ստալ կը, վասն զի երկրորդ օրը մօտիկ գեղ մը հանդէս ըլլալով ինքն ալ հոն պիտի երթար զուարճանար որ առանց ստրկի չէր ըլլար։ Կ'ուզէր իրեն հետ զՅակոբն ալ տանելու, բայց ստակ պէտք էր ուսկից երկուքն ալ զուրկ էին։ Մինչ այսպէս մտածմունքն առեր էր զՅակոբ, յանկարծ միտքը բան մ'ինկաւ, որով ամենայն զժուարթութիւն կը վերնար մէջտեղէն և կամքերնին ուղած . նուն պէս կրնային առաջ տանելու։ Պատմեց որ ինքը Հենրիկ անուամբ ընկեր մ'ունէր, որուն ձեռքէն կրնար բան մը փրցընել։ Այս որ լսեց ախուռպանն ուրախութենէն թիզ մը գետնէն վեր ցատքեց և ստիպեց զՅակոբ որ առանց ժամանակ կորսնցընելու շուտ երթայ ուղէ։

Հենրիկ իր բարի օրինակովն ու վարքովը բոլոր իր հասակակիցները կը գերազանցէր, և փառաւոր անուն ձգեր

էր գեղին մէջ։ Ամեն հինգշաբթի փոխանակ դպրոց երթալու՝ ծնողաց հաւանութեամբ՝ խանութ մը կ'երթար կ'աշխատէր, և ինչ որ կը վաստակէր նոյնպէս ծնողաց գիտութեամբ իրեն քովը կը պահէր . միտքը դրած էր որ այն դիզած գումարիկովը պզտի քրոջը զգեստ մը շինէ որ առաջին անգամ հաղորդութիւն առած օրը հագնի։

Յակոբ վերջապէս գնաց Հենրիկին ու իրեք Ֆրանգ ուղեց . իսկ անիկայ գուշակելով որ գէշի պիտի գործածէր՝ չուղեց տալու։ Բայց և ոչ խեղճին մըտքէն կրնար անցնիլ թէ իրեն չտալովը օր մը գլխուն ինչ ձիւն պիտի իջնէր։

Այսպէս ուրեմն ամբչցած՝ Յակոբ ախուռպանին քովը դարձաւ ան ալ բարկացած լաւ մը յանդիմանեց զինքը, և սպառնացաւ ըսելով թէ « Անհրաժեշտ պէտք է որ հատուցանես պարտքդ, ապա թէ ոչ բանդ գէշ է, ձեռքէս դիւրաւ չես կրնար խալսիլ։ Ինչ կայ եղեր, զարմանալի բան . եթէ Հենրիկ չուզեր իրեք Ֆրանգ փոխ տալու, դուն անոր խօսքին ինչ կը նայիս . ստակներուն տեղը չես գիտեր . գնա գիշերանց գաղտուկ տունը մտիւր ու ան ուղածդ։ Առնելուդ ալ արդէն շատ բան մը չէ, իրեք Ֆրանգ միայն . ան ալ վաղը չէ միւս օր շահելով՝ նորէն ամբողջ ետ կը դարձնես ու զգուշութեամբ մը տեղը կը դնես։ Հապա, քեզ տեսնեմ, գիտցած ըլլաս որ պիտի շահիս և շատ պիտի շահիս . հասկըցար »։

Այս խօսքերս լսելով Յակոբ սկզբան սարսափած պաղեցաւ մնաց կեցած տեղը . բայց յետոյ դիմացինին խրախուսելովը քիչ մը սիրտ առած՝ « Այո, միմռաց քիչին տակէն, գիտեմ ստրկին տեղը . կէս կոտրած թաղարի մը մէջ դրած՝ ախուռին խորը իր անկողնոյն քովը կը պահէ։ Բայց ամենեկին չեմ կրնար ըսածդ ընել . ոհ, այդ ինչ բան կը յանձնես ինծի »։

« Հա հա հա », ախուռպանը խնտալով ու ծաղրելով զինքը սկսաւ վարդարնել անոր կարգէ դուրս խղճահաւուրութիւնը, և վերջապէս ըրաւ չըրաւ

համոզեց որ յանձն առնու. և յետ ուրոշելու որ երկուքը միատեղ նոյն գիշերը երթան ընեն ինչ որ պիտի ընէին՝ մէկն ուրախ միւսը տխուր՝ մէկմէկէ բաժնուեցան:

Կէս գիշերուն յանկարծ մէկը կամացուկ մը Յակոբին պատուհանին կը զարնէ. անզգամ խոռոպապանն էր որ զՅակոբը կը կանչէր: Իսկ Յակոբ քանի որ ընելուքը կը մտածէր՝ վախէն ոսկորները կը ցնցուէին: Ընկերին տուած նըշանին՝ տեղէն պզտիկ մ'այլ չարժեքով՝ գլուխը ալ աւելի վերմակին տակը քաշեց. բայց անօգուտ, պատուհանը նորէն և առջինէն աւելի ուժով սկըսաւ զարնուիլ: « Այ անիծեալ », սըրտին խորունկէն մեծ մը հառաչելով՝ չփոթած, խռոված՝ ցատքեց անկողնէն, խառնափնդոր հագուեցաւ ու բացաւ պատուհանը որ գրեթէ դրսի ճամբուն հաւասար էր. — « Ի՞նչպէս, պատրաստ ես », գարտուկ մը հարցուց ընկերը: Առանց պատասխան մը տալու, վար իջաւ պատուհանէն ու կախաղան դնացող յանցաւորի մը պէս՝ ականջները կախած՝ աչուրները գետին՝ սկսաւ անոր ետէն երթալ:

Երբոր ախոռին դուռը հասան, սև ամպ մը լուսնին վրայէն անցնելով՝ մուկ թի մէջ մնացին: « Այս ի՞նչ է, ո՞ւր ենք, փափրսաց Յակոբ՝ որ երբեմն խառնափնելով՝ երբեմն պատը բռնելով չէր գիտեր ուր երթար. ո՞ւր ես, ըսէ ». այս ըսելով և ձեռքը երկնցուց: Միւսը ասոր ձեռքը բռնելով՝ « Այս քու ձեռքդ է, ըսաւ Յակոբին, քարի պէս պաղեր է »: — Պարապ բան է, կրկնեց Յակոբ, հիմա դուրս ելլենք և ուրիշ ատեն մը գանք: — Չէ, լռէ. կը տեսնեմ որ շատ չուտով ետ կը քաշուի », և խօսքը դեռ բերանը՝ ախոռին դուռը բացաւ և զՅակոբ ուժով մը ներս հրեց:

Յակոբ վախէն կը դողդղղար. գիտէր կէս կտորած թաղարին տեղը, բայց սաստիկ այլայլութենէն ու նաև մութէն չէր կրնար գտնել: Մտքէն հազար ու մէկ բան կ'անցնէր, չէր գիտեր ի՞նչ ընէր. կը կասկածէր որ Հենրիկ յան-

կարծ կ'արթըննայ. անդադար ականջին մէջ ոտքի ու խօսելու ձայներ կը լսուէին, և ամեն մէկ շշկկոցին արիւնը երակներուն մէջ սառ կը կտրէր:

Նոյն վայրկենին ամպը լուսնին վրայէն հեռանալով՝ ախոռը լուսով լեցուեցաւ. Յակոբն ալ զթաղարը գրտնելն ու ահով դողով բոլոր ստեղծուած ախոռին դրանը դիմացը բերելն մէկ ըրաւ: Ախոռապանը Յակոբին դողդողուն ձեռքերէն խլելով զայն՝ « Շուտ ըրէ, շուտ, ըսաւ, փախչի՞ք երթանք: — Ո՛վ Տէր, խորունկ մը հառաչեց Յակոբ. ի՞նչ, բոլոր պիտի առնու. հապախեծի չըսիր որ իրեք ֆրանգ միայն առ, և ան ալ վաղը չէ միւս օր նորէն տեղը դարձուր... — Զայնդ քաշէ, վախկոտ. և առանց անոր խօսքին ականջ կախելով՝ եթէ օր մը չէ, աւելցուց, օր մը բանտ պիտի երթամ, չեմ ուզեր որ միայն իրեք ֆրանգի համար ըլլայ »: Այս խօսքերս լսելով Յակոբ՝ փուշ փուշ եղաւ ու մնգերը գլխուն վրայ անկուեցան: Առանց աւելի խօսք մ'ըսելու մէկ մէկէ բաժնուեցան. Յակոբ տրտում տխուր շիտակ իրեն հիւղը քաշուեցաւ, իսկ միւսը ստակը գրկած՝ ուրախ գրւարթ ցատքըտելով կ'երթար ուր կ'երթար:

Անկէց ետքը տեսնելու էր զՅակոբ թէ ի՞նչ կը կրէր և ի՞նչ կը մնար որ չընէր: Խեղճ բոլոր մնացած գիշերը տագնապէ տագնապ կը գլորտըկէր ու բարկացած ջրոյ պէս կը ծփէր: Հազիւ թէ աչուրները կը խփէր, մէյմ'ալ սարսափելի երազներ գինքը տալն ու վրայ կ'ընէին. երբ կ'արթըննար՝ ոչինչ ձայնէ մ'այլ կը սարսըռէր: Հազիւ հազ չունչ կ'առնուր կու տար. կը կարծէր որ իրեն համար այն գիշերը մինալիք չունէր. բայց երբոր լուսացաւ և ճրնճ, ղուկներն սկսան ճրճըռալ, թշուառականն ալ աւելի յուսահատութեան մէջ ընկղմեցաւ:

Կիրակի էր օրը, պատարագի զանգակին խուլ գանչիւնը միայն առաւօտեան խաղաղ հանդարտութիւնը կը շփոթէր: Գեղի բոլոր տղաքն իրենց տօ-

նի օրուան զգեստնին հագուած սը-
գուած՝ պարզ և ուրախ սրտով բազ-
մութեամբ եկեղեցւոյն դրանն առջևը
կը խռնէին. Հենրիկն ալ որ մէջերնին
ամենէն խելային էր, ամենէն աւելի
զուարթն ալ ինքն էր: Գլխուն եկած
թշուառութիւնը դեռ չէր գիտեր, վասն
զի անկողնէն ելնելուն պէս նախ և ա-
ռաջ զԱստուած կը մտածէր և ոչ իրեն
ստակը:

Այս ամեն խնտում երեսներով տը-
ղոց մէջ միայն Յակոբն էր որ լուռ մունջ
երեսները կախած չէր ուզեր մէկու մը
հետ տեսնուիլ ու ծակէ ծակ կը փախ-
չէր: Հենրիկ անուշակ ժպիտով մ'իրեն
մօտեցաւ. Յակոբ ընդ հակառակն խո-
լոր միւրոր անոր երեսը նայելով՝ մեռելի
պէս դեղնեցաւ, և մէկէն դիմացէն փա-
խա գնաց: Իրեն յանցանաց մտածու-
թիւնը զինքը ամենևին հանդարտ չէր
թողուր, անդադար կը տանջէր ու կ'ու-
տէր զինքը. կը կարծէր թէ ամենքը գի-
տեն ըրածը ու երեսէն ալ կը կարդան
իրեն ինչ ըլլալը: Իրեն այնպէս կ'երևէր
թէ ով որ քովէն կ'անցնէր՝ երեսն 'ի
վեր նայելով « Ահա հոս է գողը »
կ'ըսէր: Մտքէն կ'անցնէր որ երթայ
Հենրիկին և ըրած յանցանքը խոստու-
վանի. բայց ամօթը զինքը ետ ետ կը
հրէր:

Պատարագը լմնալուն պէս Յակոբ
շիտակ նորէն այն անիծեալ պանդուկը
վազեց: Հոն գտաւ իր չար բնկերն ալ
որ փուճ տեղը ջանաց համոզելու զինքը
որ ալ մէկդի թողու վախճն ու տրտմու-
թիւնը: Նստան ու ստակը մէջերնին հա-
ւասարապէս բաժնելով՝ մօտ գեղին հան-
դիսին գնացին:

Երբ ասոնք հոս այսպէս իրենց բանը
յարմարցուցին ու ամենայն ինչ կարգի
դրին, անդին անմեղուկ Հենրիկը ան-
միջապէս պատարագէն ետքը ստըկին
այցելութեան կ'ելնէ. և տեսնելով որ
գողացուեր է, ցաւն ու տրտմութիւնը
զինքը կ'առնուն: Այնպէս կու լայ ու կը
կանչուրուտէ որ հայրն ու մայրը հոն կը
թափին, մէկէն կը վազէ անոնց զիրկը
կ'իյնայ... « Վայ ինծի, կ'աղաղակէ,

այս ինչ անզգամութիւն. քրոջս հա-
մար պահած ստակս առեր տարեր են: ...
Ո՛հ, ինչպէս կ'ուրախանայի տեսնելով
աչքիս դիմացը աշխատանացս պտու-
ղը. կը յուսայի անով թէ ձեզի և թէ
իրեն պզտի հաճոյք մ'ընելու. հիմա բո-
լոր յոյսս պարապ ելաւ »: Եկեղեցիէն
ելնողները կու գային Հենրիկին տանը
դիմացը կը կենային, լալուն պատճառը
կը հարցնէին ու ցաւակից կ'ըլլային:
Քիչ մ'ատենէն ճամբան մարդիկներով
լեցուեցաւ: « Ո՛րչափ բան էր կորուսա-
ծը, կը հարցնէին: — 30 ֆրանգ, լալով
կը պատասխանէր Հենրիկ, որ ամեն
հինգշաբթի խանութը աշխատելով՝ կա-
մաց կամաց շահեցայ. և ամեն մէկ ա-
ռածիս վրայ, կարոցիս ծայրովը ուրա-
խութեամբ թիւ մը կը գծէի, որով առ-
ջի առածիս վրայ 1 թիւը կար, այսպէս
կարգաւ բոլոր մնացածներուն »:

Նոյն ժամանակը կաթ ծախող կին
մ'այլ հոն գրայ կը հասնի, որ կաթի
ամանները ուսը դարկած՝ մօտիկ գեղէ
մը կ'իջնէր և այն գեղէն կ'անցնէր քա-
ղաք երթալու կաթը ծախելու համար:
Եղածը տեղն 'ի տեղը իմանալով, շատ
գոհուարութեամբ ամբոխը ճեղքեց ու
Հենրիկին ծնողացը մօտենալով՝ « Այն
գողացուած 30 ֆրանգին վրայ չէ խօ-
սածնիդ, կանչեց. անմիջապէս հիմա
անոնցմէ մէկն առի, որուն վրայ 3 թի-
ւը գծուած է: Նայեցէք, անշուշտ պի-
տի ճանչնաք »: Հենրիկ ձեռքն առնե-
լուն պէս՝ երեսը թեթեւ ծիծաղով մը
ցոլաց, մէկէն ճանչցաւ իրեն ըլլալը:
Այն ատեն ամենքը մէկ բերան հարցու-
ցին կաթ ծախող կնկան թէ արդեօք
ուսկից ձեռքն անցեր էր այն ստակը:
« Քիչ մ'առաջ, պատասխանեց, հոս
գալու ժամանակս ծուռ ու մուռ ճամ-
բու մը վրայ երկու տղոց հանդիպեցայ.
Ինծի այնպէս մ'երեցաւ որ ստիպողա-
կան գործ մ'ունէին, վասն զի այնպէս
շուտով կը վազէին որ ուժով մը ինծի
զարնուելով՝ ամառներուս մէկը թափե-
ցին: Սաստիկ բարկացայ. մէջերնէն
մեծն արհամարհանք մը երեսս նայե-
ցաւ ու կոշտութեամբ սկսաւ ինքզինքն

արդարացընել. իսկ պղտիկն աւելի խեղճացի դառնուելով՝ զրպանէն այս ֆրանսիական ճեռքս դրաւ, որ զբերթէ թափուած կաթին գինն է: Յետոյ նորէն առջինին պէս կայծակի նման սկսան վազել: — Կը ճանչնամ զանոնք, հարցուցին իրեն, և կամ գիտես թէ ուսկից անցան գնացին: — Այո, մեծը կը ճանչնամ, պատասխանեց կինը, կարմիր զգեստով տղայ մըն է, և կարծեմ որ հոս տեղի պանդոկին ախոռապանն է. բայց միւս պղտիկը չեմ ճանչնար: Դէպի այն գեղը կը վազէին ուր այսօր մեծ հանդէս կայ, և եթէ հիմա մէկը անոնց ետեւէն իյնայ, ապահովապէս կրնայ հասնիլ ու բռնել զանոնք հոս բերել »:

Ոչ դը տարակուսեցաւ այն երկուքին գող ըլլալնուն վրայ. կը զարմանային և կ'օրհնէին զԱստուած որ այնպէս շուտով իմացուեցան յանցաւորները: Տասը կտրիճ երիտասարդներ, իրենց պարծառք սեպելով զյանցաւորներն բռնելը՝ թռչնոյ պէս սկսան օդը պատռելով անոնց ետեւէն վազել: Մնացեալ բազմութիւնը Հներիկին չորս կողմնառած, աչուրնին երիտասարդաց վրայ սեռած՝ մինչև որ աներևութացան կը նստէին:

Մէկ մ'այլ քանի մը հոգի հեռուէն դէպ 'ի տուն վազելով՝ « Ահա հոս են, հոս. բռնուեցան գողերը, բռնուեցան », կրցածնուն չափ կը կանչէին: Տաք աւրին կտրիճներն կարմիր զգեստով տըղուն ձեռուրներէն բռնած՝ քաշելով քաշկըտելով կը բերէին: Յակոբն ալ իր մայրը կորուսած խեղճ գառնուկի պէս առանց ընդդիմութեան անոնց առջեւն գլուխը կախած լալով ողբալով կու գար: Կը տեսնէին որ կու լար ու կը հեծկտէր, բայց չէին իմանար իրեն ո՞վ ըլլալը, վասն զի գլխարկովն երեսը կէս մը գոցեր էր: Երբ գլխարկը գլխէն վար առնել տուին, Հներիկ իր բարեկամը ճանչնալով՝ ցաւագին հառաչանքով սկսաւ ախուժախ ընել. Յակոբն այլ մէկէն ծնկան վրայ ինկած՝ լալով խոստովանեցաւ ըրած յանցանքը...

Վասն ու գովթը զամենքը պաշարեր էր նոյն վայրկենին. « Այս հասակով յանցաւոր դառնալ, կ'ըսէին մէկմէկու. թշուառական, ո՞վ զքեզ այդ գործոյն մէջ ձգեց եթէ ոչ չար ընկերութիւնը »: Ամենայն ծնողք իրենց տղաքը զրկերնուն մէջ դգուելով՝ « Փառք Աստուծոյ, կը հառաչէին, որ իմ տղաս չէ. տես տղաս, ոմանք ալ կ'ըսէին, թէ չար ընկերութեան մէջ խառնուելուն ծայրը ո՞ր կ'երթայ »:

Բաց 'ի մէկ ֆրանզէն զոր կնիկը թափած կաթին համար առեր էր Յակոբէն, միւս բոլոր մնացած ֆրանզէները երկուքին զրպանէն գտան առին: Հենրիկ կ'ուզէր որ ներեն այս անգամուս Յակոբին ու պատիժ մը չտան: « Զէ, ըսին իրեն, աւելի լաւ է որ այսօր պըղտի պատիժ մ'առնու, քան թէ վաղը տարիներով բանտին մէջ մնայ փտտի »:

Իսկ ախոռապանը յուսահատութենէն և կատաղութենէն ակռաները կը կրճմտէր. ամենայն ջանք կը թափէր որ ինքզինքն արդարացընէ և զՅակոբը մեղադրէ, ըսելով որ ան եղաւ պատճառ իրեն այս տղմիս մէջ ինկնալուն: Բայց ոչ դը մտիկ կ'ընէր անոր վայնասունեւրուն, և ինչ պատժոյ որ արժանի էր՝ նոյնով վարձատրուեցաւ:

Յակոբն այլ 'ի պատիժ երկու տարի արգելանոց կենալէն ետքը, տուն դառնալով՝ ընտիր վաղը մը ստացաւ և արժանի եղաւ նորէն Հներիկին ճշմարիտ բարեկամն ըլլալու: